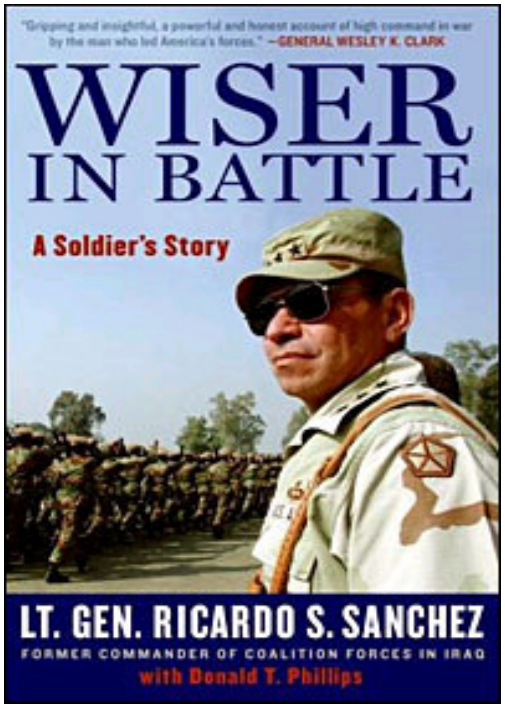
Hautzinger Gyula

Bölcsebb a harcban: egy katona története. Gondolatok egy botránykönyv elolvasása után

(SANCHEZ, RICARDO: Wiser in Battle: A Soldier's Story)

(Előszó helyett) *„A katonai karrierem befejeződött egy helységnél, amelyet úgy hívnak Abu Ghraib. 2006-ban az Egyesült Államok kormányzatának illetékesei arra kényszerítettek, hogy nyugállományba vonuljak. Még nem voltam készen arra, hogy elhagyjam szeretett katonáimat. A hadsereg volt az életem."*

Hogyan vezetett az út idáig? Ezt is elmondja könyvében az Amerikai Egyesült Államok legmagasabb rendfokozatban valaha is szolgált spanyol-mexikói származású volt katonája.

„*Hello Ric!"* – üdvözölte George W. Bush elnök a tábornokot az Ovális irodában 2004. május 20-án. Majd az iraki aktuális helyzet megbeszélése után így búcsúzott: „*Szép munka Ric! Köszönet mindenért, amit tesz."* Rögtön ezután Sanchez megtudta Donald Rumsfeld védelmi minisztertől, amit az elnök „elfelejtett" vele az elköszönéskor közölni, hogy a korábban beígért USA déli parancsnoksága (SOUTHCOM) helyett, az V. hadtest parancsnokaként mehet vissza Németországba. Négycsillagos tábornok helyett, maradhat altábornagy. Mint kiderült, örökre.

Ricardo Sanchez katonai pályafutása tipikus út, a nagyon mélyről jövő, szegény sorsú, emigráns fiatalemberek számára: csatlakozni a hadsereghez és a biztos megélhetés reményében ott karriert csinálni. A fiatal Ricardo az 1970-es években nem a könyvben egyébként párhuzamként többször emlegetett West Point katonai elitakadémiát, hanem a hadsereg jóval nagyobb számú tiszti utánpótlását biztosító, ugyanakkor szerényebb felkészültséget adó ROTC-főiskolát (Tartalékos Tiszti Kiképző Tanfolyam) végzi. A vélt vagy valós lemaradást a főiskola befejezése után a haderőben szolgálva nagy szorgalommal és akaraterővel igyekszik pótolni. A tiszti beosztásokban a nem túl gyors, de folyamatosan előrehaladó, magasabb beosztásokba történő kinevezéseit tanfolyamok és iskolák elvégzésével biztosítja. Ugyanakkor a családi gyökerek, a texasi gyerekkori háttér, a spanyol anyanyelv bizonyára pozitív diszkriminációt is jelenthetett a fiatal feltörekvő katona számára. Ezt személyesen is tapasztaltam, amerikai katonákkal együtt szolgálva. Az átlagon felüli, kiváló képességű afroamerikai katona is gyorsabban halad előre, mint hasonló felkészültségű fehér társa.

Az 1990-es évektől kezdve Sanchez egyre magasabb beosztást kap. A hazai kiképző terepekről kilép a nemzetközi porondokra. A latin-amerikai térségben betöltött beosztástól kezdve az első öbölháborúban való részvételen keresztül (harckocsi zászlóaljparancsnok, Irak déli részén, a határhoz közeli Talil légi bázisig tör előre) talán a koszovói konfliktusban játszott szerepe a legfigyelemreméltóbb. Itt szembesül először a koalíciós béketeremtés és békefenntartás sajátosságaival, – mondjuk ki – furcsaságaival: *„Szóval, kénytelenek voltunk megtanulni mit jelentenek a különféle* (értsd: nemzeti) *korlátozások, tiltások"* – em-

lékezik vissza első tapasztalataira, a koszovói „furcsa háború” időszakára.

És lassan eljutunk 2003-ig, amikor (bizony az amerikai legfelsőbb politikai-katonai körökben is időnként tapasztalható ellentmondások következtében) a beosztásában sem túl régen működő hadosztályparancsnokból pillanatok alatt az Irakban harcoló V. hadtest parancsnoka, és egyben a kialakult katonai vezetési helyzetben, az egész Irakért felelős parancsnokká válik. Műveleti parancsnokként – stratégiai felelősséggel.

A könyvön vissza-visszatér, szinte végigvonul a végül személyes bukását jelentő Abu Ghraib ügy. Ez a megrázó, az amerikai demokratikus értékrendtől merőben különböző, mindmáig az egész terrorizmus elleni hadviselésen foltot hagyó esettel kapcsolatban Sanchez a körülményekkel is megismerteti az olvasót. Megítélése szerint minden a szörnyű, 2001. szeptember 11-i, az egész világot megrázó New York-i Világkereskedelmi Központ ikertornyainak elpusztításához és a washingtoni Pentagon elleni támadáshoz vezethető vissza. Ezek következményeként – a Bush elnök 2002. február 7-én kibocsájtott memoranduma szerint – az elfogott terroristák nem esnek a hadifoglyokkal való bánásmódról szóló genfi konvenció hatálya alá, mivel a talibán és Al-Kaida szervezetek tagjai „törvényen kívüli harcosok”, vagyis elfogásuk esetén nem tekinthetők hadifoglyoknak. (*„…és megállapítom, a genfi konvenció egyetlen kikötése sem vonatkozik a mi konfliktusunkra az Al-Kaidával, Afganisztánban, vagy bárhol a világban, mivel más okok mellett az Al-Kaida nem része a konvenció magas szerződő feleinek”* – szól a Sanchez által idézett dokumentum.)

Logikus és hihető, hogy ez volt az a pont, ahonnan kiindulhatott az a szörnyűség sorozat és más, azóta ismertté vált számtalan eset (a CIA szuverén államok tudta nélküli „fogolyjáratai”, a guantanamói támaszponton fogvatartottak körülményei). És valóban, a legfelsőbb helyről kiindult értelmezés elindított egy folyamatot, amelynek következményeként képletesen és ténylegesen elszabadultak a kutyák a pórázról. Kutyák és primitív, a világon mindenhol fellelhető szadista emberek.

Ami nem magyarázza, de köríti a történteket. A XXI. század hadviselésének egyes módszerei napjainkban egészen mások, mint az előző korokban valaha is. Évek óta folyik a frontok nélküli, jellemzően nem-állami szereplők közötti új típusú háború a terrorizmus ellen. És tény, a mai napig nem sikerült hitelt érdemlő választ találni, hogy egy demokratikus jogállam (szövetség) miként képes a saját törvényes berendezkedése eszközeivel eredményesen küzdeni olyan extrém, ellene irányuló támadásokkal szemben, mint a már idézett szeptember 11-e, vagy az azt követő madridi, londoni merényletek, ahol ártatlan emberek százai, ezrei váltak áldozattá. Ezek a tények valóban felvetik a kérdést: eredményesen lehet-e a demokratikus jogrendszer eszközeivel harcolni a minden megnyilvánulásában antidemokratikus, módszereiben a legkegyetlenebbektől sem visszariadó szervezetek, csoportok ellen?

De vissza az iraki történethez! Bush elnök által Irak eleve eldöntött lerohanása, a Szaddam-diktatúra fegyveres megdöntésének előkészítése során Eric Shienski tábornok, a hadsereg vezérkari főnöke a szenátus 2003. február 25-ei meghallgatásán a siker elérése érdekében több százezres haderő alkalmazását tartotta szükségesnek. Rögtön megvolt a haderőt irányító politikai vezetők válasza. Rumsfeld és helyettese, Paul Wolfowitz minden szinten nyilvánosan tagadták a szakember, a katona állításait. A „héjának” megismert Wolfowitz odáig ment, hogy a kongresszus előtt kijelentette: *„Az iraki nép üdvözölni fogja az amerikaiak által vezetett felszabadító erőket!”* Mintha (igaz más földrajzi és történelmi körülmények között) már hallottunk volna hasonlókat. Mintha ismerősen csengenének az ilyen kifejezések.

Mindenesetre Shienski tábornok pár hónappal később, 2003 nyarán méltatlan körülmények között távozni kényszerült a posztjáról. De hol voltunk már akkor mindettől! Hiszen Bush elnök egy jó hónappal korábban, május elsején az Abraham Lincoln repülőgép anyahajó fedélzetén teátrális körülmények között jelentette be a főbb harci cselekmények végét.

Szaddam legyőzve, Bagdad elesett. A háborúnak vége!

És valóban, a felületes szemlélőnek, a média által végletekig befolyásolt tömegeknek ez így is tűnt. Köszönhetően a százhúszezres amerikai, a negyvenötezer fős brit, és a mintegy ötezres ausztrál, lengyel és dán (bár összességében az 1991-es háborúhoz képest kisebb, de nyilván technikailag korszerűbb) erőknek sikerült, mint Bush állította a *„tömegpusztító fegyverekkel rendelkező Irakot lefegyverezni, és véget vetni Szaddam Husszein terrorizmust támogató rezsimjének, és felszabadítani az iraki népet”*. A tények ismeretében mára anakronisztikusnak tűnnek ezek a szavak. Pedig nem is történelmi léptékű idő, csupán fél évtized telt el, hogy objektívan ítéljünk meg egy háborút, amelynek mi is részesei voltunk, és amely a mai napig is tart. Következményei, várható hatásai – egyszerűen kifejezve – megjósolhatatlanok Irakra, a térségre, de megkockáztatom, az egész világra nézve.

De egyelőre 2003-ban vagyunk. Késő tavasszal, kora nyáron, amikor valóban úgy tűnt, hogy a nem túl nagy létszámú, de kiváló képességű haderővel végrehajtott „villámháború” elérte a célját. Itt kapcsolódik be a további események történésébe hősünk, amikor elfogadja a neki felajánlott, az iraki eseményekben meghatározó (egyébként Németországban állomásozó) V. hadtest parancsnoki beosztását.

Ellentmondás van itt a Sanchez által leírtak és a személyes döntése között: a könyv meghatározó (mintegy kétharmad) része szól Irakról és azokról a szerző által vélt hibákról, amelyeket az amerikai legfelső vezetés elkövetett, és amelyek a mai napig sem látható következményekhez vezettek. Ha Sanchez akkor is ilyen tisztán látta milyen következményei lehetnek az általa felvállalt szerepkörnek, akkor miért vállalta? Valószínűleg nem látta. A „megvilágosodáshoz” nála is éveknek kellett eltelnie, hogy olyan részletességgel írja le az okokat és a következményeket, mint azt most megtette. De legalább megtette.

Én is, aki először abban az időszakban jártam Irakban, bele tudom képzelni magam az euforikus hangulatba. Ebből (meg feltételezhetően a washingtoni politikai mesterek sugallatából) következhetett Tommy Franks tábornoknak, a műveletekért felelős CENTCOM parancsnokának még a sikeres műveletek végén kiadott parancsa, amely az amerikai erők hatvan napon belüli kivonásáról, és a helyettük beérkező erők 120 napig történő alkalmazásáról rendelkezett. Három hónap után, 2003. augusztus elejétől a parancs csak egy harmincezres létszámnál kisebb amerikai erővel számolt. Természetesen ez a létszám, még a legoptimistább számvetések szerint sem bizonyulhatott volna elegendőnek. Ezt kiegészítendő a műveletet befejező, úgynevezett IV. szakasz következett, amelyben közérthetőbben az iraki helyreállítást és a stabilitást elősegítő igazi nemzetközivé kiszélesített „békefenntartó” erők is számításba kerültek.

És itt lép be Magyarország, mint a további események egyik (ha nem is fő) szereplője, és jelen sorok írója, aki kis eltéréssel Sanchez tábornokkal egy időben volt személyesen részese az Irakban bekövetkezett további eseményeknek. A tábornok rendkívül izgalmas könyvéből is kiderül, hogy az amerikai kormány mindent megtett a háború lezárását elősegítő IV. szakasz mind nagyobb arányban történő nemzetközi kiszélesítéséért. Ezt segítette elő az ENSZ-ben vívott hosszú csatározások után érdemben a 2003. május végén a Biztonsági Tanács által hozott határozat, amely lehetővé tette (sőt, szinte felszólította) a tagállamokat, hogy vegyenek részt a további iraki stabilizációs feladatokban. Ez a határozat vált a jogalapjává annak a rövid parlamenti munkát követő magyar döntésnek, amely lehetővé tette magyar alakulat kiküldését.

Így történhetett meg, hogy Magyarország, egy háromszáz fős kontingenst ajánlott fel az Irak középső–déli részén megalakuló, lengyelek által vezetett hadosztályba. Egy szállító zászlóaljat, amelynek szállító eszközökkel történő felszerelését, a teljes tevékenység helyszínen történő biztosítását (az amerikai külügyminisztérium magas szintű delegációjának budapesti, május végi közlése alapján) az amerikai fél vállalta. Magára az iraki helyzetre vonatkozóan jellemző, hogy a helyszínen történő tájékozódás végett június elején kiküldött csoportunkat fogadó amerikai tábornok teljes

meggyőződéssel bizonygatta, hogy milyen nyugalom van a mi hadosztályunk részére kijelölt, közel Magyarország nagyságú, a Szaddam-éra alatt elnyomott síiták által lakott körzetben. Különösen a síiták szent helyein, az azóta az egész világ által megismert Nadzsaf és Karbala térségében.

A stabilizációs feladatok levezénylésére Bush elnök egy tapasztalt diplomatát, Paul Bremer nagykövetet, mint az iraki rendezés teljes jogkörrel felhatalmazott „helytartóját" jelölte ki. A közvetlen katonai támogatást a Sanchez altábornagy által vezetett CJTF-7 (Összhaderőnemi Többnemzetiségű Alkalmi Harcikötelék) biztosította. Ugyanakkor a bonyolult katonai alá-, és fölérendeltségi viszonyok miatt formálisan még a szolgálati kapcsolat sem volt Bremer és Sanchez között rendezve. Az a tény, hogy a tábornok „mindössze" három csillagos volt (igaz, a katonaszerencse hirtelen rámosolygása következtében az altábornagyok közül is a legfiatalabb!) azt jelentette, hogy közvetlen katonai főnöke az Irakért és Afganisztánért egyaránt felelős CENTCOM parancsnoka (először Tommy Franks, majd később John Abizaid tábornok) volt Bremer első számú katonai partnere. Így érthető volt, hogy ismerve Bremer „rámenősségét" a CENTCOM parancsnoka szinte havi gyakorisággal fordult meg Irakban. De még ilyen feltételek mellett sem volt egy pillanatra sem kétséges, hogy ki „dirigál" Irakban, és mint ez a későbbiekben nyilvánvalóvá vált, kinek a szava meghatározó a washingtoni kormányzatnál. Bremer igyekezett a katonai-biztonsági ügyekben is állást foglalni. Ilyen volt ténykedése legelején az iraki hadsereg (már ami megmaradt belőle) egy tollvonással történő szélnek eresztése, de ami még negatívabb eredménnyel járt, a határőrség megszüntetése. Bremer ez utóbbi döntését, amely alapján teljesen átjárhatóvá váltak a határok különösen Irán és Szíria, valamint Szaúd-Arábia felől, korábban megjelent könyvében egy rövid megjegyzéssel indokolta: túl korruptak voltak! Valószínűleg. Mint mindenki a térségben. De valamilyen szinten mégis csak ellátták (volna) a határok őrzését.

Ennek az elhamarkodott döntésnek mi, a nemzetközi hadosztály is éreztük a negatív hatását, amikor a felelősségi körzetünkben több, mint száz kilométer hosszú iraki–iráni határt képtelen volt az erre a célra (több más fontos feladata mellett) kijelölt ukrán dandár maradéktalanul ellenőrzése alá vonni. Erről egyébként később Sanchez altábornagy személyesen is meggyőződhetett, amikor nálunk tett látogatása során, közösen repültünk ki helikopterekkel a határra. Erről így írok a 2006 őszén a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem gondozásában megjelent naplómban: *„Végig repülünk a teljes határszakaszunk mentén. Nagy a mozgás lent. Látnivalón sokan igyekeznek az iraki–iráni határ ezen oldalára. Vajon csak rokonlátogatásra, a szent helyek felkeresésére? Vagy ellenünk is?"* Később kiderült: bizony, ellenünk is. A körülményeket még tovább bonyolította, hogy Bremer eleinte még az új iraki fegyveres erők az ún. ICDC (Iraki Polgári Védelmi Hadtest) megalakítását is ellenezte.

Ebben a nehéz és ellentmondásos helyzetben kezdte meg működését a friss altábornagy teljes katonai felelősséggel az országban történtekért. Július-augusztustól kezdve az eddig is a hadszíntéren lévő néhány (már korábban említett) koalíciós országon kívül, nyilván a hathatós amerikai diplomáciai offenzíva eredményeként elkezdtek Irakba beáramolni az Egyesült Államok szövetségesei által békefenntartásra küldött csapatok. És így a Sanchez által is felsorolt listán ott van Magyarország is. Hamarosan, összesen 36 nemzet alkotta a koalíciót. Magáról, a koalíció hatásosságáról Sanchez így ír: *„Közel az összes nemzet rendelkezett korlátozásokkal. Voltak olyan feladatok, amelyeket egyszerűen nem végezhettek el. Egy idő múlva megtanultam, ha egy intézkedést kiadtam, az vagy késve, vagy egyáltalán nem került végrehajtásra. Más esetekben nem is akarták, vagy nem voltak a szükséges képességek birtokában a kiadásra tervezett parancs végrehajtásának. És minden esetben a saját nemzeti politikai vezetésükhöz fordultak engedélyért."* Majd így folytatja: *„Mind a 36 szövetséges nemzet egy masszív erőfeszítés volt demonstrálni a nemzetközi támogatást és együttműködést Irak stabilizációjában és újjáépítésében."*

Igen! Akkortájt magam is így fogalmaztam: *„…arra volt szükség, hogy 36 szövetséges zászló lengjen a bagdadi főparancsnokság*

épülete előtt, felmutatva a széles nemzetközi együttműködést". Természetesen elsősorban az Egyesült Államok oldalán. Aki ezt az egészet elindította. A valóságban viszont rendkívül sok problémával küzdött a sebtében összehozott koalíciós erő.

A fő gond az volt, és ez világosan kitűnik Sanchez könyvéből is, hogy békefenntartásra toboroztak minket, és nem egy új típusú háborúban való részvételre. Békefenntartásra minden bizonnyal alkalmasak is lettünk volna. Még annak ellenére is, hogy (és ez volt a másik komoly gond) a részvétel fejében a szövetségeseknek felelőtlenül ígért felszerelést kezdetben nem, jó esetben akadozva, vagy végső esetben az amerikai haderő amúgy is szűkös kereteinek átadásával sikerült megoldani.

Ez a fajta felszereléshiány sodort bennünket, az éppen megalakult hadosztályunkat 2003. szeptember elején az első komolyabb konfliktusba Sanchezzel. A nemzetközi hadosztály nem akarta és nem is vette át az egyébként a spanyol dandárunk felelősségi körzetébe tartozó Nadzsaf térségét mindaddig, ameddig az amerikaiak nem teljesítették ígéretüket, különösen a latin-amerikaiaknak. A helyszínen magam is személyesen meggyőződtem: a műveleti területre kiérkezett alakulatok csak a legminimálisabb, elsősorban személyes felszereléssel rendelkeztek. A problémák megoldására különböző próbálkozások történtek.

Ezekben a napokban jött oda hozzám – mint a hadosztály magyar rangidőséhez – Sanchez magasabb egységünkhöz delegált amerikai összekötő tisztje, és először szép szóval, majd később ordítva (!) követelte tőlem, hogy adjunk át a latin-amerikaiaknak az egyelőre a mi zászlóaljunk felszerelésének, így tevékenységének beindításának akadozása miatt időlegesen felesleges nemzeti tulajdonú eszközökből. Az esetet így írtam le szeptember 18-án a naplómban: *„Tiso ezredes a hadosztályparancsnokhoz, Tyszkiewicz tábornokhoz beosztott bagdadi összekötője jön át, és újra igyekezik nyomást gyakorolni rám, most is a hiányzó kocsikat akarja a latin-amerikaiak részére másoktól biztosítani. Szemmel láthatóan rajta is nagy a nyomás, az amerikaiak minél előbb el akarják hagyni a körzetünket. Valami rossz végszó miatt Tiso ezredes elveszti a türelmét. Kiabálni kezd. Távozása után megjegyzem az amerikai összekötőmnek, hogy ilyen kiabálós stílust korábban még az oroszok sem engedtek meg maguknak."*

A gondok előbb-utóbb, úgy-ahogy megoldódtak. De ez a kettősség, a békefenntartásra kiküldött státuszunk és az ígért felszerelések akadozó beérkezése végigkísért bennünket. Mindazokat, és ebbe magam is beletartozom, akik együtt szolgálták végig azt a hosszú évet, 2003 nyarától, 2004 nyaráig. Sanchez altábornaggyal együtt.

A fő problémát természetesen az egyre bonyolódó helyzet kezelése jelentette. Sanchez tábornoknak rövid időn belül keservesen kellett szembesülnie: ha valahol a hadosztályunk körzetében fegyveres konfliktus adódott, oda amerikaiakat kellett küldenie. A konfliktusok pedig szaporodtak. Különösen Nadzsaf és Karbala térségében, ahol a Brémer-i politikai tétovázás miatt nem sikerült Mukhtada Al-Sadr hitszónokot még a legelején semlegesíteni, az általa támogatott Mahdi-hadseregét csírájában elfojtani. Ezek a politikai eredetű tétlenségek, az általunk mutatott és az előzőekben érzékeltetett inaktivitás vezetett a későbbi események kifejlődéséhez és még több veszteséghez. Mindkét oldalon.

A könyv lapjain újból és újból visszatér Abu Ghraib és egyben Sanchez személyes tragédiája. Érezhető, hogy bár elmondása szerint a maga posztjáról igyekezett mindent megtenni a letartóztatottak humánus kihallgatása és fogva tartása érdekében, ez nem sikerült.

Az okok itt is többfélék. Egyrészt a legfelső helyről kiinduló elvárások, amelyek nyilvánvalóan ellentmondásban voltak a genfi konvencióval, másrészről az az elképesztő felkészületlenség, amellyel az egészet kezelték. A könyvben többször említett, a végén bűnbaknak kikiáltott Janis Karpinski dandártábornokkal személyesen magam is találkoztam. A hölgy civilben egy iroda vezetője volt, tartalékos, aki a 800. MP-dandár jó részben hasonló tartalékosokból összeállt csapatával volt köteles a rendet fenntartani, többek között a Szaddam-rezsim leghírhedtebb börtönében, Bagdad külvárosában.

Törvényszerű volt, ami bekövetkezett? Azt hiszem igen. Általános volt-e a hasonló eset? Valószínűleg nem. Sanchez könyvét olvasva újból és újból emlékezetembe idéződik, hogy a hadosztályom alárendeltjeinél tett gyakori ellenőrzéseim során többször hozzám csatlakozott Benjamin Shakman feladata volt, hogy szigorúan ellenőrizze a letartóztatottak és az ideiglenesen a táborainkban fogvatartottak ellátási helyzetét. Bizony, Shakman százados még azt is szóvá tette, ha valahol a fogvatartottak nem a mindenkinek járó meleg élelmet, hanem konzervet kaptak étkezésre. Konzervet, amelyen az amerikai harcostársai a hadművelet idején (sőt, később is!) hetekig-hónapokig éltek.

Közben Sanchez folyamatosan küzdött az amerikai katonák létszámának megtartásáért. Washington viszont igyekezett csökkenteni azt. Ezt mi, a nemzetköziek is érzékeltük. Valamikor kora ősszel egyik pillanatról a másikra a hadosztály működéséhez létfontosságú üzemanyag szállítást a „zöld tankerektől" az ellátásban egyre meghatározóbb szerepet kapó civilek, a Kellogg, Brown and Root vette át – szerződéses alapon. Lett is bonyodalom később ebből is. Megoldatlan problémák, általunk teljesíthetetlen feladatok során fordultunk a 2004. esztendőbe. Valamikor január közepén Rumsfeld felajánlotta Sancheznek a negyedik csillagot jelentő CENTCOM parancsnokságát, azzal a feltétellel, hogy maradjon majd még egy ideig az amerikaiak által kierőszakolt függetlenség átadása után Irakban. Sanchez elfogadta az egyezséget.

Aztán, ahogy haladtunk a tavaszba, elszabadult a pokol Április 4.: több szempontból is emlékezetes dátum nekünk, magyaroknak. 1945 – Nemesmedves, 1949 – Washington, a NATO alapító dokumentumának aláírása, és végül 2004 – Nadzsaf, a Sadr-lázadás kezdete. Nos, a Sadr-ral szemben folytatott bizonytalan politika (elfogni/nem elfogni) fél év alatt beérlelte a gyümölcsét. Az eset közvetlen előzménye, hogy a Blackwater civil biztonsági cég embereinek gyalázatos fallujah-i kivégzése után sikerült Sadr egyik alvezérét elfogni. Ez az esemény a Sadr-féle Mahdi-hadseregének nyílt fegyveres lázadását váltotta ki. Sanchez helikopteren Nadzsafba repült személyesen tájékozódni a történtekről. Ez egyik személyes bátorságát bizonyító akciója, bár véleményem szerint teljesen felesleges volt.

Azok a napok felejthetetlenek a szemtanú számára. A mi „biztonságos" körzetünk több ponton is lángokban állt. Sanchez könyvében erről így ír: *„Amikor Mukhtada Al-Sadr támogatói elindították a támadásukat számos koalíciós erő elhagyta az állását.* Például*, az ukránok elhagyták Al-Kutban a hidakat, amelyeket védeniük kellett, visszavonultak a körletükbe, és ott foglaltak védelmi* pozíciót*. Magukra hagyták speciális erőinket és a CPA állományát, így mi egyedül a közvetlen légi támogatás eredményétől függtünk egy időre."* Én másként emlékezem vissza azokra a nehéz időkre. A naplómban április 7-n a következő bejegyzést tettem: *„Este visszajött Sobora altábornagy is, aki az Al-Kut-i műveleteket a helyszínen irányította. Elmondása alapján későn kaptak tűztámogatást az amerikaiaktól. Bár keményen harcoltak, fel kellett adniuk a várost."* Tehát, valószínűleg mindkét állításnak van igazság tartalma. A kérdés csak annyi: vajon időben megkaptak minden segítséget ukrán fegyvertársaink vagy sem. Gondolom, valamikor, amikor már a dokumentumok, hadműveleti naplók is kutathatók lesznek, erre is fény fog derülni. Egy biztos: nem harcoló alakulatoknak küldtek ki minket, így minden harci alkalmazásra valóban USA-csapatokat kellett a főparancsnoknak küldenie. A körzetünkben történtekkel egy időben Falludzsában is odáig fajultak az események, hogy a helyzet további romlásának megállítására Sanchez masszív támadást készített elő. A végső jóváhagyást az Egyesült Államok legmagasabb szintű politikai vezetői adták meg. Érdemes idézni a video konferencián elhangzottakból:

„Itt szélesebb és mélyebb a probléma! – mondta Colin Powel külügyminiszter. *Tömegek gyülekeznek, ha egy Hummvvee ég. Nekünk nagyon gyorsan szét kell rúgnunk valakinek a fenekét…Egy brutális erődemonstrációt kell mutatnunk. Nagyobbat, mint amilyent valaha is láttunk!*

Igen, nekünk oda kell csapnunk, bárhol is találjuk őket – értett egyet Bush elnök – *a*

Mahdi hadserege ellenséges erő. Majd kevéssel később így folytatta:

Fenékbe rúgni – visszhangozta Colin Powel szavait – *ha valaki megpróbálkozik megállítani a demokrácia menetét: felkutatjuk és megöljük őket! Keményebbnek kell lennünk a pokolnál…Megölni őket! Felülkerekedni! Elsöpörni őket!"*

Nos, ilyen beszélgetések után óhatatlanul az olvasó fejébe ötlik (már csak Karadjics néhány hónappal ezelőtti elfogása kapcsán is): ha a világ úgymond legfejlettebb demokráciájának vezetői így terjesztik a demokráciát, milyen parancsokat osztogathattak annak idején a Balkán elvakult, szélsőségesen nacionalista vezetői?

Más kérdés, hogy a falludzsai hadművelet beindítása után (amelyre láthattuk megvolt a legfelsőbb jóváhagyás) az iraki politikai erők tiltakozására néhány nap múlva le kellett állítani a sikeres amerikai offenzívát. Sok amerikai katona élete árán. És nyilván, a másik oldalon még több harcos és bizonyára még annál is több civil halála árán. De hát, közeledett a minden realitást nélkülöző, önkényesen kitűzött iraki szuverenitás visszaadásának dátuma, és ami még lényegesebb, a 2004-es novemberi elnökválasztás. Addig pedig valahogy csak eltelelik az idő…

A történethez tartozik, hogy 2004. november 6-án (négy nappal az amerikai elnökválasztás után) az amerikai tengerészgyalogosok elindították a második ütközetet Falludzsáért, és győztek a vietnami háború utáni legnehezebb városi harcban. A harc hat hétig tartott.

Ennyit a politika szerepéről. Több mint négy esztendő telt el, és Mukhtada Al-Sadr ma erősebb, mint valaha. Kíváncsian várjuk mi lesz a további sorsa. Személy szerint neki és egy szerencsétlen, sokat szenvedett országnak, Iraknak, ahol már több mint öt éve tart ez az áldatlan állapot. Csak reménykedhetünk benne, hogy a frissen megválasztott, fiatal demokrata amerikai elnök, Barack Obama és csapata meg fogja találni a megoldást a térség rendezésére, és szakít a mindent erőből megoldani kívánó erőszakos megoldásokkal.

De vissza hősünkhöz, Sanchez altábornagy történetéhez! A már ismertetett májusi Fehér Ház-i vizit után Irakba visszatartva, már a repülőgépén segédtisztjének a következőt mondta:

„– Fiam, örülök, hogy elhagyom Washingtont. Végtére is Irakban tudom ki az ellenségem, és azt is mit tegyek vele!"

Súlyos igazságot mondott ki a vélhetően elkeseredett tábornok. Feltételezem, hogy ezért adhatta könyvének a nagyon is kétértelmű címet: „Bölcsebb a harcban". Utalva a politikusok kétszínűségére. Ezzel a magatartással találkoztam jó magam is hosszú katonai pályafutásom alatt. Ilyenkor mit is érezhet a katona: jobb, bölcsebb a harcban, bajtársaimmal együtt a küzdelemben lenni… Lehet másik értelme is a könyv kitűnően megválasztott címének: bölcsebbé, okosabbá csak a küzdelemben, a tapasztalatok megszerzésével válhat bárki. Azt remélem, magyar szempontból is messzemenően levonták az illetékesek a tanulságokat: soha, semmilyen körülmények között nem veszünk részt a jövőben olyan sebtében összeverbuvált koalícióban, aminek sem a feltételrendszerét, sem a végső kimenetelét nem látjuk előre.

Mint láthatjuk, a hibákért, eredménytelenségért Sanchez lett a következő bűnbak. A washingtoni politika úgy tett, mintha mit sem tudott volna a dolgokról. Mintha Rumsfeld nem tudta volna pontosan, mi is történik Irakban. Tudjuk, azóta ő is a süllyesztőbe került, de a mostani amerikai elnökválasztás arról is szólt, nem lehet a dolgokat olyan módon kezelni, mint az Irakban történt.

Sanchez váltását követően helyzetét leginkább egyik korábbi mentora, Barry McCaffrey tábornok igen találóan így fogalmazta meg: *„Ric, te túl becsületes vagy a saját értékeiden belül!"* Azaz, ez a fajta magatartás a bukását is jelentheti. Majd így folytatja: *„A legjobb példa jellemezni, Ric, olyan vagy, mint egy sebesült zebra a Serengeti-ben. Megmaradsz vagy sem, a többiek a csapatban nem sokat törődnek veled. Sérült vagy. Ha túléled, újból befogad a csapat. Ha nem, hát úgy legyen!"*

Sanchezt a csapat nem fogadta vissza. Nemhogy az áhított négycsillagos, de újabb altábornagyi beosztást sem kapott. Nem maradt más hátra, mint a két évvel ezelőtti, csendes,

korai nyugdíjazás. De még vélhetően a tervezett könyv megjelenését elkerülendő érkeznek továbbra is szirénhangok a felső körökből. A szándék nyilvánvaló: fogja be a száját! Nem fogja be. Szerzőtársával megírja a vélhetően még hosszú ideig vihart kavaró könyvét és kimondja: „*Az adófizetők pénzének százmilliárdjait költötték el feleslegesen. És ami még rosszabb eredmény, amerikai katonák lettek sebesültek, megcsonkítottak és meggyilkoltak. Az én felfogásom szerint a Bush-kormányzat ezen akciója bizonyítéka az állami szolgálat nem hozzáértő végzésének.*”

2009. január 20-a után új lakója lesz a Fehér Háznak. Remélhetően, egy új politikai irányvonal kezdődik ezzel egy időben. Bízzunk benne, valamennyiünk javára.

Ricardo S. Sanchez (társszerző Donald T. Phillips): *Wiser in Battle: A Soldier's Story.* New York, 2008, Harper Collins Publishers. ISBN: 978-0-06-156242-6